

Miquel Civil i Desveus

(Sabadell, 7-v-1926 – Chicago, 13-I-2019)

A la Catalunya dels anys setanta, durant l'inici de la transició política després del franquisme, figures com ara Montserrat Caballé, Joan Oró, Joan Miró o Pau Casals, entre d'altres, eren encimbellades a l'Olimp dels anomenats "Catalans Universals". Aquestes personalitats tenien la característica d'haver estat decisives en la disciplina artística o científica en la qual havien excel·lit, tot recollint de manera pràcticament unànime l'admiració dels seus col·legues i el reconeixement del públic.

En aquells anys setanta, lluny de Catalunya, a l'Oriental Institute de la Universitat de Chicago, Miquel Civil continuava la seva tasca sorda, precisa, preciosa, ingent i constant de l'edició del patrimoni lexicogràfic de l'antiga cultura sumèria, així com de l'estudi de molts altres aspectes de la primera civilització escrita que coneixem. Ja sigui per la seva trajectòria acadèmica, per la rellevància de la seva obra monumental o per la influència que va tenir i continua tenint sobre els seus col·legues, Miquel Civil mereix també el qualificatiu de "Català Universal".

Nascut a Sabadell en una família catòlica, catalanista i republicana, de mare mestra i pare metge, estudia als escolapis i també a l'Escolania de Montserrat. Després de la Guerra Civil, torna al monestir on acaba la seva educació primària. Més tard, l'any 1942, ingressa novament a l'abadia de Montserrat, ara com a novici. Allà entra en contacte amb la rica biblioteca del monestir i sobretot amb el miler de tauletes cuneïformes que hi ha al Museu Bíblic de Montserrat. En la solitud de l'abadia, Civil va iniciar, de forma totalment autodidacta, l'estudi del funcionament de l'escriptura cuneïforme, les bases de les llengües sumèria i accàdia i tot allò relacionat amb les cultures de la Mesopotàmia antiga, aconseguint un més que destacable nivell, que té l'ocasió de demostrar quan l'any 1948 escriu el seu primer article en una publicació interna de l'abadia de Montserrat.

El 1955 obté un permís per deixar l'abadia i es trasllada a viure a París. A la capital francesa entra en contacte amb Paul Garelli, aleshores estudiant d'assiriologia, i decideix consolidar i ampliar allò que ja havia après de forma autodidacta a Montserrat tot matriculant-se als cursos de doctorat a l'École

Pratique des Hautes Études on va tenir com a professors a Jean Nougayrol, René Labat i Raymond Jestin.

A París també va entrar en contacte amb Samuel Noah Kramer, aleshores un dels pocs experts mundials en literatura sumèria. El 1958, Civil es traslladà a Filadèlfia com a ajudant de Kramer. Allà ja va enlluernar tothom amb la seva capacitat d'anàlisi, la seva memòria fotogràfica i la seva extraordinària capacitat de relació. Després de 5 anys a Filadèlfia, l'estiu del 1963 es trasllada a Chicago, com a ajudant de Benno Landsberger en l'edició dels textos lexicogràfics mesopotàmics. El 1965 aconsegueix el títol de doctor a París amb una tesi titulada "Le débat sumérien entre la houe et l'araire". També publica els seus primers articles a revistes de renom internacional com ara *Revue d'Assyriologie* (París), *Iraq* (Londres) o *Journal of Cuneiform Studies* (New Haven). El 1970 ja esdevé professor de sumerologia a l'Oriental Institute de la Universitat de Chicago. Des d'allà desenvolupa tots els seus projectes de recerca i col·labora amb diverses institucions d'arreu del món. El 1966 passa a ser membre del consell editor del *Chicago Assyrian Dictionary* i també coeditor de la col·lecció *Texts from Cuneiform Sources*. El 1968 és nomenat editor de *Materials for the Sumerian Lexicon*. Participa com a epigrafista en diverses campanyes d'excavació a l'antiga ciutat sumèria de Nippur (Iraq) organitzades per la Universitat de Chicago. Durant els seus anys com a investigador treballa amb el material epigràfic dipositat en museus d'arreu del món com ara el museu de l'Oriental Institute, el museu de Filadèlfia, el museu de la Universitat de Yale, el Museu Britànic, el Museu del Louvre, el Museu Arqueològic d'Istanbul, el Museu d'Alep o la Biblioteca Nacional d'Oslo.

El 1990, ja consagrat internacionalment, Civil torna a tenir contacte acadèmic amb la universitat catalana, concretament amb l'Institut d'Estudis Orientals de la Universitat de Barcelona. El 1992, Civil fou professor visitant d'aquesta universitat durant dos anys, compaginant així la seva feina a Chicago amb llargues estades a Barcelona. Posteriorment, després de jubilar-se de la seva plaça de professor a Chicago el 2000, fou contractat a la Universitat Pompeu Fabra, on va fer diversos cursos de doctorat.¹

Admirat i aplaudit de forma unànime per tots els seus col·legues (un fet excepcional en el món de l'acadèmia), va rebre aquest reconeixement en forma de dos volums d'homenatge: el primer en el seu 65è² aniversari i el segon amb motiu del 90è.³ La Universitat de Barcelona també va reconèixer la seva

¹ Per a un estudi més detallat de la vida i obra de Civil vegeu L. Feliu, "Miquel Civil. D'exiliat cultural a sumeròleg", *Afers* 85 (2016), 631-663.

² P. Steinkeller, E. C. Stone, R. L. Zettler (eds.): *Velles paraules: Ancient Near Eastern Studies in Honor of Miquel Civil on the Occasion of His Sixty-Fifth Birthday*, Sabadell, 1991.

³ L. Feliu, F. Karahashi, G. Rubio (eds.): *The First Ninety Years: A Sumerian Celebration in Honor of Miquel Civil*, Boston / Berlín, 2017.

trajectòria en atorgar-li el títol de doctor *honoris causa* el 14 de novembre del 2000.⁴

Ressenyar l'obra de Civil és intentar descriure l'obra d'un gegant, d'un homenot, a la manera planiana. La seva influència en els estudis cuneïformes és absolutament decisiva, essent una d'aquelles poques personalitats de les quals podem dir que han “modelat” una disciplina. La sumerologia i els estudis cuneïformes en general serien totalment diferents sense la seva monumental contribució. Civil va ser capaç d'excel·lir en tots els “pals” del “flamenc” dels estudis cuneïformes (si se'm permet aquesta expressió). Mestre absolut i sense rival en lexicografia, ordenador de la literatura sumèria, el més gran expert en tecnologia i agricultura mesopotàmica, fonamentador de la gramàtica sumèria... la llista podria continuar.

Dotat d'un pensament esmolat i profund, era capaç de trobar la solució a problemes que d'altres havien desistit d'afrontar. De ment molt oberta i generosa, sempre va animar els seus deixebles a no limitar-se a l'estudi estrictament filològic de les fonts. Una aproximació antropològica i lingüística ens permet noves perspectives per entendre unes civilitzacions molt allunyades de la nostra realitat actual. En això també va ser pioner. La seva aproximació a les fonts sempre va tenir un caràcter minimalista, admetent de bell antuvi la nostra derrota davant la possibilitat d'entendre-ho tot, perquè és gairebé impossible, amb les fonts de les quals disposem, de pintar el fresc sencer d'aquelles civilitzacions tan reculades. Però aquesta aproximació “pessimista” mai va ser un fre per a afrontar els reptes més complicats: cal continuar la tasca malgrat l'objectiu sigui gairebé impossible.

Ens ha deixat un dels grans.

Lluís Feliu
Universitat de Barcelona

⁴ Per a la cerimònia del premi vegeu www.ub.edu/ubtv/video/honoris-causa-miquel-civil (accés 26/vi/2019).